

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Бойчо Йорданов Бойчев, член на научно жури, утвърдено със заповед РД 38-471/ 27.09.2021 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Относно: дисертация на тема „Образователни представления за усъвършенстване публичната изява на ученици от начална училищна възраст“, разработена от Евгения Валентинова Роева за присъждане на ОНС „доктор“ по 1.2. Педагогика, научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика (Анимация и образование)“, с научен ръководител проф. д-р Радка Емилова Василева

Обща оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на Евгения Роева е в обем от 312 страници, включително 60 страници (стр. 252-312) *Приложения*. Структурно се състои от *Въведение*, *три глави*, *Литература* и *21 приложения*. Справката на използваната и цитирана литература включва 178 заглавия, от които 141 на кирилица и 37 на латиница. Отделно в основния текст са приведени множество цитати, препратки и коментари.

Работата е посветена на важен образователен и педагогически проблем, свързан с уменията на учениците за публична изява в училищна среда, водеща до изграждане и усъвършенстване на комуникативните им и социални способности. Евгения Роева изтъква, че у нас все още няма традиции за публична изява на учениците, която да не е самоцелна, а да ги подготвя за изявите им в обществото и пред другите в извънучилищния живот (вж. с. 8 от *Дисертацията* и с. 6 от *Автореферата*). Поради това *Дисертацията* е насочена към представянето на идеи за обучението и представянето на учениците с помощта на специфична сценична публична изява. В емпирично-приложната част на *Дисертацията* се вижда осъществяването на основната идея – участието на учениците в поредица от образователни представления, спомага те от зрители чрез специално организирано обучение да се осъществят като изпълнители. Така във *Въведението* (стр. 6-13) разгърнато се аргументира значимостта на проблема и произтичащата от това мотивация на докторанта.

Съдържанието на дисертационния труд е разгърнато в класическата структура от три глави – първа глава е теоретично-обзорна; втора представя авторската постановка и дизайна на емпиричната част; в трета се виждат приложението и резултатите от изследването.

Първа глава (стр. 14-96) проследява как различни теоретични постановки свързват публичната изява на учениците с образователния процес. Заедно с това Евгения Роева ги съпоставя със своята основна идея и така подготвя теоретично емпиричната втора глава. В петте параграфа на

първа глава последователно се разискват и концептуализират няколко основни категории: *публика, аудитория, публична изява, роля, ролево влизане, презентация, интерпретация, речи, дебат, дискусия, диспут* и др. Това е направено посредством прецизен сравнителен анализ на възгледите на различни автори, но без да се изпуска от поглед основната идея на докторанта. Така в четвъртия параграф (стр. 63-82) се стига до един много важен в постройката на дисертацията момент – за публичната изява като *проекция* на театралното изкуство. Връзката на *ролевото поведение с текста* позволява разбирането (разисквано вече в петия параграф) на *ролята* като *ролева игра*, която насърчава публичната изява на ученика и заедно с това подпомага педагога да използва средствата и възможностите на *образователната драма* и *образователния театър*. Пети параграф продължава с функциите на образователната драма (*когнитивна* и *социална*) и формите на образователния театър, за да стигне до разбирането на публичната изява като *монологично образователно представление*.

Втора глава (стр. 97-154) представя конкретизираната авторска постановка и дизайн на изследването. Искам да отбележа, че докторантът е успял много добре да премине от теоретичния обзор и анализ в първа глава към дизайн на емпиричното изследване – във втора. Тя започва с формулиране на предмета на изследване, разбран като „усъвършенстването на публичната изява на учениците в един училищен клас, ... под формата на говорене по определена тема“ (с. 97) и очакването (по-скоро – хипотезата), че „...личното участие на учениците в образователни представления и краткосрочно обучение посредством театрални техники ще направят публичната им изява желана и ще стимулират нейното усъвършенстване“ (с. 97). Самото *усъвършенстване* се очаква като резултат от процес, при който учениците: - „...влизат в роля когато говорят публично“; - „...трансформират научните текстове в своеобразни сценарии, които следват...“; - което ги прави „по-спокойни, уверени и защитени“ (всички цитати от с. 97 на *Дисертацията*). Същата тази глава продължава с описание и обяснение на фазите, които съпътстват подготвителния (стр. 98-106), а после обучителния (стр. 106-109) и изследователския (стр. 109-112) етапи от постановката на изследването. Едва след тях като обособена структурна единица (стр.112-114) се постановяват *целта, обекта* и *изследователските въпроси* на емпиричната част. Следват 10 изследователски задачи, които „покриват“ цялото поле на изследването и са формулирани прецизно и точно. Всичко това осигурява методологично дизайн, методите и процедурата на изследването, (стр. 116-123). Извеждат се профилните категории на публичната изява: а/ *влизане в роля* – тук се отбелязват индикаторите за двата начина (профила) на влизането (вкл. и играенето) в роля – *имитационно* и *импровизационно*; б/ *представяне на текста*. Върху основата на тези профилни категории се

очертават съответните (четири) основни профила на субекта на публичната изява. Главата завършва с *профилна карта* (стр. 138-144), представяща индикаторите, които описват различни профили на публичната изява.

В трета глава Евгения Роева представя систематично резултатите от изследването и техния анализ. Първо са представени резултатите от експертното оценяване и идентифицирането на индивидуалния профил на всеки един от участниците, постигнати чрез изчисляване на *коефициента на съгласуваност* (конкордация), въведен от М. Кендал. На второ място са дадени резултатите от експертното ранжиране на участниците според индивидуалния профил, който дава представа за усъвършенстването на публичната изява на учениците от един училищен клас. На трето място са резултатите, отнасящи се до установяване на промяната в нивата на удовлетвореност на учениците в резултат на участието им като изпълнители на публична изява посредством образователно представление.

Трета глава завършва с „обобщени изводи“ от изследването, които могат да се приемат и като своеобразно *Заключение* на дисертационния труд. Петте извода (стр. 235-237) проследяват основните моменти на дисертацията и обобщават като резултат изпълнените задачи на изследването.

Оценка на научните резултати и приноси на кандидата

Съдържанието на дисертационния труд и автореферата, проведеното емпирично изследване заедно с приложното му изпълнение, както и огромният обем практическа работа, напълно ме убеждават, че Евгения Роева има мотивиран и траен научен интерес към изследвания проблем и е способна задълбочено и всеотдайно да работи за решаването му в посока на усъвършенстването публичните изяви на учениците от начална училищна възраст, както и да постига значими педагогически и психологически резултати.

Приносите на дисертацията се изразяват в следното:

Първо, концептуализирането и операционализирането на понятията *публична изява*, *влизане в роля*, *монологично представление* и *конструктивно отношение към публиката*.

Второ, специално създадената за целите на изследването и приложена в хода на емпиричната част *профилна карта*, за изготвяне на експертната оценка, която установява усъвършенстването на публичната изява на учениците.

Трето, Теоретично е обоснован и изведен и показан на практика научно-педагогическия и сценичен потенциал на *образователните представления*, способни да стимулират монологичната публична изява на учениците по посока на нейното усъвършенстване чрез специфично *ролево влизане*, избрана от тях *съдържателна интерпретация* на текстовете и *конструктивно отношение* към публиката..

Четвърто, авторското краткосрочно обучение върху *влизането в роля, интерпретация на текстове и конструктивно отношение* към публиката има потенциал да се превърне в *обучителна програма*, която да се ползва от учители, актьори и студенти при подготовката на сценично ориентирана публична изява на ученици от началната степен на обучение.

Справката за научните приноси в *Дисертацията* (стр. 237-238) и *Автореферата* (стр. 52-53) ги отразява коректно и точно, без да ги преувеличава.

Към това мога да добавя, че *Авторефератът* съответства на структурата и съдържанието на дисертацията, а седемте публикации, свързани с дисертационния труд, са повече от достатъчни.

Критични оценки, забележки и препоръки

Забележките ми към дисертационния труд на Евгения Роева не са насочени към теоретичното съдържание, което е информативно наситено, нито към емпиричната част, която е интензивна и изобилна. Ако трябва да се отнесе критично, мога да кажа, че във всяка една част и страна на текста има сякаш в повече, отколкото е необходимо. Първото ми впечатление беше, че текстът сякаш е побрал две дисертации, но те така са обвързани една с друга, че няма как да се разделят. Тъй като това не нарушава единството на дисертационния труд, не смятам, че трябва да се отчете като негатив.

Забележките ми са насочени към оформлението и структурата на работата. Първо, макар основните структурни единици на дисертационния труд (главите и параграфите на първа глава) да са ясно различими, нищо не е пречело параграфите и подпараграфите от втора и трета глава поне да бъдат номерирани. Това би улеснило възприемането на текста, защото в този вид трудно се различава кои части от текста са относително самостоятелни и кои са субординирани. Второ, *Въведението* е твърде дълго за такъв вид научна разработка (8 страници) и ако обосновката е добре защитена, то целта, задачите и методите не са толкова ясно дефинирани, а трябва да се търсят в контекста (или във втора глава). Трето, липсва *Заключение* – вярно, обобщенията и изводите са дадени в трета глава, но *Заключението* е важна структурна единица, защото придава завършеност на една докторска дисертация. Четвърто, проблемът с номерацията се отнася и за *Приложенията* – обозначени са до №15, а всъщност са 21. Пето, в основната част на *Дисертацията* също има *Приложения*, напр. прилагането на индивидуалните профили на всичките 23 участници в изследването (стр. 169-198), както и таблицата с обобщените профили в трите профилни категории (стр. 199-202) спокойно е можело да отидат към частта *Приложения*.

Тези забележки не засягат същността на изследването и категорично не намаляват научната и приложна стойност на представения труд. Моите забележки касаят второстепенни „дефекти”, които не могат да променят

високата ми оценка за съдържанието на дисертационния труд на Евгения Валентинова Роева.

Имам и един въпрос към докторанта Евгения Роева: Дали използваното от Вас краткосрочно обучение в актьорски техники е достатъчно, за да провокират и насърчат децата да влизат в монологично образователно представление?

Заклучение

Смятам, че дисертацията „Образователни представления за усъвършенстване публичната изява на ученици от начална училищна възраст”, разработена от Евгения Валентинова Роева отговаря на всички съдържателни, композиционни и формални изисквания. Спазени са всички процедури и изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение.

Въз основа и на изтъкнатото в становището давам **изцяло положителна** оценка дисертационния труд. Предлагам на членовете на уважаемото научно жури да гласуват **положително** за даване на образователната и научна степен „доктор” по 1.2. Педагогика, научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика (Анимация и образование)“ на Евгения Валентинова Роева.

10. 11. 2021 г.
Гр. Варна

доц. д-р
/Бойчо Й. Бойчев/